

A HISTORY CSATORNA VIKINGJEI

A TÉVÉSOROZAT EGY RÉGÉSZ SZEMÉVEL

88

Ragnar Lothbrok hosszúhajói (The History Channel©2016)

Ragnar Lothbrok (Travis Fimmel) harci öltözékében (The History Channel©2016)

Aethelwulf wessexi herceg (Moe Dunford) és reneszánsz kori sisakot viselő katonája kémlelik az ellenséget (The History Channel©2016)

A Vikingek sorozat plakátja (The History Channel©2016)

Michael Hirst nagy népszerűségnek örvendő történelmi sorozata, a *Vikingek* kapcsán – mely, amint a címe is mutatja a „viking kor” főbb eseményeit és legfontosabb szereplőinek életét dolgozza fel – számos néző fejében él az az elképzelés, miszerint a széria a lehető legkorhűbben próbálja visszaadni az említett periódus viszonyait és látványvilágát. Az autentikusságot a sorozat készítői is igyekeznek a velük készült interjúkban kihangsúlyozni, azonban, ha részletesebben is megvizsgáljuk a képernyőn látottakat, kiderül, hogy a történelmi és a régészeti hitelesség azért hagy némi kívánnivalót maga után...

A legelső dolog, amit érdemes a *Vikingekkel* kapcsolatban megemlíteni, az maga a sorozat címe. A *viking* kifejezés használatával ugyanis a sorozat igencsak „bőkezűen” bánik, szinte népnévként használja a korabeli skandinávokra, a legkisebb gyermekektől egészen az aggastyánokig. A szó ugyanakkor valójában csak egy bizonyos foglalkozást, a „tengeri fosztogatót” jelölte. Ez kicsit olyan, mintha a mai modern társadalmunkat egy sztárszakma alapján definiálnánk, és mindenkit színésznek vagy úrhajósnak hívnánk, holott sokaknak nem ez a foglalkozása. A sorozatban feltűnő valódi történelmi személyek döntő többsége magát nagy valószínűséggel nem vikingnek, hanem dánnak nevezte. De tekintve, hogy a közbeszédben milyen mélyen rögzült a viking kifejezés és mögöttes tartalma, ezen nem érdemes csodálkozni.

A történelmi pontatlanságok azonban nemcsak a sorozat címében érhetőek tetten. Így a sorozat főszereplője, Ragnar Lothbrok („Szőrösnadrágú Ragnar”) – akinek létezése valójában máig sem bizonyított – feltehetően egy félig mitikus 9. századi dán hős lehetett, akinek az alakja igazából a legendák homályába vész. Egyes történészek szerint a később élt középkori szerzők alkották meg több híres uralkodó és hadvezér személyének összeolvasztásával.

A sorozatban a főszereplő, Ragnar faluját Kattegatnak hívják. A viking korból ilyen nevű településről nincs tudomásunk. Kattegat a valóságban a Dániát Svédországtól elválasztó tengersizoros elnevezése, eredetileg „macskakaput” jelent.

A sorozat nyitó részéből az is kiderül, hogy a Kattegatban élők nem tudnak az Északi-tenger nyugati végénél elterülő Anglia létezéséről (vagy legalábbis bizonytalanok benne), ezért egy keletre, a Baltikum irányába vezető katonai akciót támogatnak inkább. Történelmi és földrajzi ismereteinkből kiindulva ezzel kapcsolatban azonban több probléma is felmerül. Egyrészt a Baltikum és a Brit-szigetek Dániától körülbelül ugyanolyan távolságra helyezkednek el, másrészt Anglia és Skandinávia lakosai között már a késő római kortól igen szorosak voltak a kapcsolatok, hiszen az angolszászok ősei is Dániából vándoroltak át a Brit-szigetekre az 5. században. Számos régészeti bizonyítékunk jelzi ezeket a szoros kereskedelmi és diplomáciai kapcsolatokat; ilyenek például a Vendel-kori (6–8.

A viking kifejezés eredetére több elmélet létezik. Az egyik legelfogadottabb nézet az óészaki *vikingr* szóból eredezteti, amelynek jelentése „valaki, aki egy kis öbölből (*vík*) jön”.

Jól felszerelt viking harcos rekonstrukciós rajza. Ragnar Lothbrok így nézhetett ki a valóságban

századi) díszsisakok, melyek angliai és skandináv temetkezésekből is előkerültek.

A sorozatban kronológiai pontatlanságok is szép számmal fordulnak elő. A szériában a „viking kor” kezdetét (793) kijelölő történelmi eseményt, a Brit-szigeteken található lindisfarnei kolostor kifosztását és Párizs vikingek általi ostromát is Ragnar Lothbrok vezeti. A két esemény között a valóságban azonban 52 év telt el. Még a ma várható életkorok mellett is nehéz elképzelni, hogy ugyanaz a személy vezethette volna mindkét támadást.

Ugyancsak túlzó ötlet volt, amikor a normann Rollo (aki a sorozatban Ragnar testvére, miközben a valóságban egy évszázaddal később élt, mint az egyébként is valódi történelmi személyiségnek csak bizonytalanul tartható Ragnar Lothbrok) úgy nyerte el a frankok bizalmát, hogy le-mészároltatta az összes saját harcosát. Jobban belegondolva, ezek után semmi sem akadályozta volna meg, hogy a frankok az így veszélytelenné vált viking vezérrel is végezzenek.

De a sorozatból megismerhetjük a valóban élt norvég Széphajú Haraldot is, aki szövetséget köt Ragnarral, hogy vele tarthasson kalandozásai során. Harald fő célja azonban a valóságban ezzel szemben az volt, hogy az egyesített Norvégia királya legyen. Joggal tehetnénk fel a kérdést, hogy ha országa trónjára vágyik, akkor miért ment volna el frank földre, majd később a Földközi-tenger partvidékére hadakozni.

Több harci jelenetben is láthatjuk, hogy a vikingek soraiban nők, úgynevezett *pajzsszűzek* is harcolnak; ilyen „pajzsszűz” az egyik főszereplő, Lagertha is. Az északi harcos nők létezése régészeti bizonyítékok hiányában a mai napig kérdéses. Ha a viking harcosok között valóban sok ilyen nő lett volna, arról bizonyára több kortárs forrás is beszámolt volna.

Michael Hirst a történet írásakor nyilvánvalóan több hiteles történelmi és régészeti információt is felhasznált a vikingekkel kapcsolatban, ám ezeket meglehetősen szabadon kezelte. Ilyen például a kora középkori skandinávok messzire nyúló kapcsolatrendszere, melynek számos régészeti

I. (Széphajú) Harald Norvégia első királya volt. Története szerint egy leánykérés feltételként határozta el, hogy egyesíti Norvégiát. Beszédés (és egyben cinikus) jelzője is innen jön: megfogadta, hogy addig nem vágja és fésűli a haját, amíg meg nem szerzi az országa feletti hatalmat. Arról, hogy távoli földeken fosztogatót volna, egyáltalán nem írnak a források.

bizonyítéka van, legyen szó a dániai Tissø mellől előkerült bizánci tisztségviselő ólompecsétjéről, a Svédországból több helyről is ismert arab *dirhem*ekről (azaz középkori arab ezüstpénzekről) vagy a Helgö szigeten felfedezett Észak-Indiából származó bronz Buddha-szobrocskáról. Hirst ez utóbbiból kiindulva találhatta ki Yidu karakterét is, aki a sorozat szerint egy Kattegatban feltűnő kínai rabszolgány. Yiduról az egyik részben az is kiderül, hogy ő valójában a kínai császár egyik lánya, akit egy hajóút során kalózok raboltak el, majd egy hosszú út végén a frankoknak adták el. Igen-csak kétséges az az elképzelés, miszerint a Kínai-tenger kalózái a 9. században behajózták volna a fél világot, csak azért, hogy egy értékes rabszolgát egy olyan távoli országban adhasanak el, amelyről jó eséllyel nem is hallottak.

A sorozat történeti hitelessége tehát néhol gyenge lábakon áll, miközben régészeti szempontból is vannak igen nehezen magyarázható dolgok benne. Így gondok vannak a kosztümökkel és a fegyverekkel is. Míg az utóbbiak között időnként valóban felbukkannak régészeti leletek hiteles másolatai (egyes kardok, pajzsok stb. valóban hitelesek), de például a főbb szereplők fejét – néhány kivételtől eltekintve – jellemzően semmi sem védi. A sisakok mellőzése sajnos nem csak ennek a sorozatnak a „bűne”, ugyanis a történelmi filmekben szinte mindig kerülnek a fejevédők használatát, hiszen dramaturgiai szempontból fontos, hogy a nézők jól láthassák a színészek arckifejezéseit. Ha néha láthatunk is fejevédőket, azokat a vikingek ellenségei, az angolszász és frank katonák hordják. Igaz, a nyugat-európai királyságok fejlettebb és szervezettebb hadseregekkel rendelkeztek akkortájt, az azonban teljességgel anakronisztikus, hogy az angolszászok zöme egy közel hatszáz évvel később, a 16. században megjelent tarajos, úgynevezett *burgonet* típusú sisakot visel.

Különösen kidomborodik a hitelesség kérdése a szereplők ruházatával kapcsolatban, a kosztümök döntő többsége ugyanis kétségtelenül a fantázia szüleménye. Több forrásból is

A skandináv folklórban, sagákban és legendás történetekben előforduló harcos nőket egyébként valóban pajzszüzeknek nevezték. Ugyan a kora középkori Skandináviában a nők több joggal rendelkeztek, mint a keresztény Európában, harcban való részvételük a kevés régészeti és történelmi bizonyíték tükrében feltehetőleg igen ritkán fordulhatott elő.

(régészeti leletek és ábrázolások) rendelkezünk olyan információkkal, amelyek alapján egészen precíz képünk van arról, hogy a 8–9. századi Skandinávia lakói valójában milyen ruhákat hordtak. Ehhez képest a sorozatban időnként olyan ruhaköltemények is felbukkannak, amelyeket manapság talán egy-egy divatbemutatón lehet csak látni, de bő ezer évvel ezelőtt senki sem hordott ilyeneket. Így a szereplők kreált harci öltözékei sem sok védelmi értékkel bírnak. Az egyik főszereplő, Ragnar Lothbrok védőfelszerelése például egyfajta ujjatlan bőrmellény, melyre ötletszerűen vannak különálló fémkarikák erősítve; Floki, a hajóács pedig a csatajeleneteknél egy vékony bőrszíjából fonott öltözetet visel. Egy viking hadvezér felszerelése a valóságban teljesen más lehetett. Egy összefüggő, egymásba kapcsolódó, szegecselts láncszemekből álló páncélinget hordhatott, vaslemezekből álló, fémpántokkal összefogott sisakkal kiegészítve.

A sort hosszasan lehetne még folytatni, de igazságtalan lenne csak a negatívumokat kiemelni a *Viking*ekkel kapcsolatban. Egyrészt teljesen korhű és száz százaléig hiteles történelmi filmet vagy sorozatot lehetetlen készíteni. S ha lehetne is, az korántsem biztos, hogy a nagyközönség számára is élvezhető lenne. Egy interjúban maga Hirst is megemlítette, hogy a *Viking*ek készítésénél engedményeket kellett tennie, hiszen „senki sem tudja biztosan, hogy mi történt a sötét középkorban”. De nem lehet elvitatni a sorozat szerepét abban, hogy nézők millióit tette jól megírt karaktereivel, remek színészeivel és látványos csatajeleneteivel e különösen izgalmas időszak rajongójává. Bár a sorozat mellényúlásainak nagy része pont olyan tévedés, amelyet az alkotókkal együttműködő történészek és régészek könnyedén korrigálhatnának, némi utánaolvasással ezt a nézők maguk is megtehetik. Szóval, a sorozatot csak ajánlhatjuk mindenkinek!

Lagertha (Katheryn Winnick) a pajzszüzekkel gyakorol (The History Channel©2016)

Rollo (Clive Standen). Kevésbé valószínű, hogy a vikingek félméztelenül vonultak csatába (The History Channel©2016)

Floki, a hajóács (Gustaf Skarsgård) gyilkosság miatt fogságba került (The History Channel©2016)